

Zinema

Xora: sortzeko beldurrik gabe

Xora filmaren grabazioa ikuskatzeko menturatu gara Zuberoarat. Hebertik elkartearen “Jinkoak sortu dütüt... eta desegin” goiburuari jarraiki diogu eta “Xiberoa zinez... eta auzolanez” lema lurtarra geure egin. Mixel Etxekoparek hornitutako Peio Cachenautek en espiritu artistikotik edan dugu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Hebertik

MAULEKO PLAZAN gaude, Café des Allées Dédé ostatuan. Egun erdia joana da. Ekia da nagusi kanpoan; ostatuan aldiz, Peio Cachenautek, *Xora* filmaren arima eta zuzendaria. Berarekin filmatzen ari den taldea –hamabost lagun inguru– ia osoa dago. Tittika Rekalt eskas da, aktore nagusietako bat. Rekalt bertuko kaiolarrean omen dago, Hollywood izeneko pertsonaiekin. Filmazioak hamazazpigarren eguna bete du jadaneke.

Aktoreak eta figuranteak beren lekuetan daude. “Akzioa!” erran du ozen zuzendariak. Eszenan gaude: “X (hala izena du Jeff Goi-

nexpek jokatzen duen pertsonaiak) ostatuko kontuarrean berrmatuta dago, soa galdurik. Nerea (Xantiana Rekalt) neska-laguna hurbildu zaio kanpotik ezustean. Beltzeko-gizon misterioetsua eszenatokian dabil harat-honat”.

Kanpoko argia eta ostatuko iluna eszenaren aurkia eta binperra dira, *Xoraren* arimaren distira: “Filmatzeko ordua heldu da, enetzat baina, filmatzeko garrantzizkoena aitzin-prestateta da. Erabili nahi dugun ‘lengoia’ barneratu dugu aitzinetik, baina orain, zinez, zehatz-mehatz jakin gabe ari gara” erran digu filmaren zuzendariak akzioan

Taldea, *Xora* filmeko eszena bat grabatzen. Peio Cachenautek bigarrena da, makurtuta, eskuinetik.

sartu aitzin. Filmatzea esperimentatzea da Cachenautezat. Hona *Xoran* bere esperimentzia: “Aitzinetik irudikatu ditugun urratsak eginbidean berritu behar ditugu. Gure asmoak errealak –egingarriak– ote direnentz ohartzea da gogorra. Zinez, jakin ez baitakigu egin nahi dugun horretara iritsiko garenentz”. Eguraldiak, eszenatokien aldaketek, aldi aldiko ustekabeek eta zalantzek filmaren kontzepzioa ukitu dezakete eta kontzesioak egitera behartu. Amore emate horren kezka abiatu zen filmatziaz: “Alta, taldearen gogoa norberaren trebezia piztu du eta kontzesio gutxi egin dugu” diosku Cachenautek. Konfiantza osoa du taldean: “Tentsio uneak bizitzera behartuta gaude, baina tentsio puntu bat nahitaezkoa da”. Uztail

leko eguraldi kaskarrak tenkatu zuen giroa. Filmatzen hasi eta bi gau hutsean joan ziren euri burrustaren erdian: “Joanaren (Zuzendari laguntzailea Joana Asurmendi) lan handiari esker ez dugu filmaketaren erritmoa galdu, gutxieneko sekuentziak gauatzeko moldatu ginen”.

Idaztea gauza pertsonala da, bakartasunean egin ohi da. Zinema berriz, talde-lana da: “Ni taldeko utopista naiz. Utopiak ezinezkoa gauzatzen laguntzen du. Aulne Carite (Argazki zuzendaria) optimista da. Larrialdien alde baikorra ikusten duena. Joana, prerealista da. Guztiok guztiz errealistak izanez gero, nekez iritsiko gara aurreikusia errealizatzea”. Peioren aburuz, hiru izaerak beharrezkoak dira taldea emankorra izan dadin. Dédé ostatuan filmatzen ari den sekuentzia enegarren aldiz errepikatu dute: “*Xoran* hamasei alditan dago errekorra. Zinemagile profesionalen errekorra ehun sekuentzian goiti omen da. Lasai, beraz” entzun diogu Mixel Etxekoparri.

Transmisioaren minbera

Etxekoparrek –Hebentik elkartearen ordezkariak– horrela agertu digu filma: “Bi protagonistetako bat euskaldun berria da, bestea zaharra. Euskararen transmisioaz mintzo da *Xora*, baina ez horretaz soilik. Kulturaren eta bizimoldearen transmisioaz ari da, norbanakoen burujabetasuna eta bizi-esperientzia kontatzen ditu”. *Xoran* maisuaren eta irakaslearen arteko harremana dago, literatura gaiaren haria izaki. Bi protagonisten burujabetasuna ari da auzitan: “Zer ikasten den eta zer irakasten den. Nola erakusten da, hots? ‘Zer

bezain garrantzizkoa baita ‘nola’”. Lehen film zuberotarra denez gero, honen jite exotikoa iradoki diogu: “Ez da espantu egin behar. Filmak ez du deus berezirik ekarriko. Agian, gure erraietan dugun mina are gordinago islatuko du. Artelana ez da sortzen minik gabe, sortzea erditzea da. Artearen funtzioa hori da”. Transmisioa gai minbera da Euskal Herrian, eta zer erranik ez Zuberotan. Zuberotarren sabelean mina dago, familia gehienetan euskararen transmisioa eten baita.

Mauletik Heletara

Mauleko plazatik Heletako plazara abiatu gara arrastirian; Dédé ostaturtik Traibouls antzerki konpainiaren lokalera. Maddi eta Xelin Oihenart *Xoran* ikusiko ditugu, *Argizagi ederra* kantuaren emaileak.

Tittika Rekalte
Hollywood
pertsonaiaren
rola jokatu
du (Eskuinean).
Jeff Goixpe
X pertsonaia da.
Argazkian, bi
aktoreak bertuko
kaiolarrean.

Oihernatarrak filmatzera goaz. Joanaldia profutatuz, *Xoraren* nondik norakoak entelegatzeko.

Xoraren zuzendariaren pasioa literatura da, zinemaren gainetik izan ere. William S. Burroughs idazleak berebiziko eragina izan du Peio Cachenauteengan. Burroughsen *Naked Lunch* (Bazkari biluzia) nobela esperimentalak markatu zuen gaztetan. Iniziazioko –eta bideko– nobela da zinegile zuberotarrarendako. Allen Ginsberg poetaren laguna izan zen Burroughs. Jack Kerouac zinegilearen hurbilekoak biak. Kerouac *On the Road* (bidean goaz gu ere) egilea da. Sortzaile horiek dira Peioren arimaren elikatzaileak, esperimentazioaren ereduak, *Collage* teknikaren aitzindariak, *Beat Generation*eko garaikideak. Horiek eta beste asko. David Lynch, esaterako.

Zuzendari zuberotarraren bidaidea naiz. “Ametsen bidean” goaz. Amets, sekretu eta misterioen isla da David Lynch. Alderdi horiek xerkatu eta arakatu nahi ditu ere Cachenautek. Berak idazteko daukan frustrazioa dago *Xoraren* baitan: “Idaztea ezinezko zeregina da enetzat. Idazteak sinple irudi du, baina biziki konplikatu da”. Idaztea zeregin duinena da zineman hasi berri den egile honentzat. Asko irakurri du, literaturaz nahiz zinemaz. Zinema fantastikoaren, poliziakoaren eta beldurrezkoaren bidez iritsi da zinemara. Banda animatuek eta nobelek ekarri dute zinemaz interesatzea. Bere irudimena gazte garaiko irakurketei zor dio. Autore zinema du gogoko: “Horiek praktikara pasatzea besterik da ordea”. Ikasketak zientifikoak (Biokimika) egin ditu, ez letretakoak.

Hezkuntzako kontseilari nagusia da Mauleko Nekazal Lizeoan. Maule da bere hiria eta inguru naturala. Nerabezaroa eta gaztaroa bertan eta inguruan –Muskindin eta Urdiñabarnen– eman zituen. Dantzari izana da. Pastoralean eta Maskaradan arizalea. *Xora* egiteko eman duen urratsa ezingo luke Zuberotik at eman. Ez Baionan ez Donostian ere, konparazione.

32 urte ditu, ama Barkoxekoa eta aita Lapurdiko Itsasukoa. Euskara galdu zuen. Gurasoen hizkuntza mintzatzeko herabe da, kiskunkaskun mintzo da, hanka sartzeko beldur: “Aita-amak euskaraz egiten zidaten eta nik frantsesez erantzuten nien. Ez dut ahalegin nahikoa egin euskara atxikitzen. Triste da erratea, baina frantsesaz maitemindu nintzen”. Frantses eta literatur lengoaiari erabat emana da: “Pentsamendua hizkuntza batean garatzen baduzu, aldentuz zoaz ahulago duzun beste hizkuntzatik. Domaia duzu”.

Fikziora itzuli gara, *Xoraren* mundura. “*Xora* bertigoa da, baita lilura ere”. Peio eromena eta zoramena bizi ditu egun hauean. Ez da ziur parioa –eta zoria– irabazi izanaz: “Ez gara espezialistak, baina gutxienekoak betetzen ditugu. Nik egin nahi dudanaren ideia orokorra nuen, baita nola lortu nahi nuen ere. Pertsonaiak jokatzen dituzten aktoreen ekarpena neure egin dut. Alegia, ez naiz bakarrik ari”. Rekalteren pertsonaia (Hollywood) buruan zeukan gidoia idatzi aitzin: “Ez nuen beste nehor bere rolean ikusten, baitezpadakoa da. Filmatzean alimalea da, diamante purua. Jeff (X pertsonaia) konplikatuagoa da. Hollywood beroa da, X hotza”. X da filmean gehien agertzen dena, eta ez zeukan esperientziarik, ezta antzerkian ere. Tittika pastoralak idatzitakoa eta jokatutakoa da: “Jeffen lana esperientzia hutsa da, baina biziki

“Sortzea trabatzen gaituenaz mintzo da *Xora*. Izugarritzko beldurra diogu gure aurreko sortzaileen mailan ez egoteari, haien neurria ez emateari”

PEIO CACHENAUT, ZUZENDARIA

ongi ezagutzen dut, nerabe garaitik. Adimen sobera dauka eskatzen diodana egiteko”. *Xoran* ez dago testu asko. Irudiak hitz egitea nahi du zuzendariak. Musika gailentzea ez du maite ere: “Irudiekin nahi dut transmititu, pertsonen keinuekin. Musikarik gabe ere, nahi nuke jendeak ulertzea zer transmititu nahi dugun”.

Autoaren gidari eta Peiori adi noa. Charles Chaplin eta Buster Keaton aktoreak imajinatu ditut bere hitzetan. Rekal Charlot da, Goienexpe, berriz, Keaton: “Zinemari gerta dakioken txarrena teatro filmatua egitea da. Zinemaren historian elkarrizketak sartu ahala irudia galbidean sartu zen, baita aktoreen interpretazioa ere. Chaplinek trantsizio hura gainditu zuen, Keatonek ez. Keatonek ez zuen harrez gero deus egin zineman”.

Peio Cachenautek honela definitu du bere opera prima: “Sortzea trabatzen gaituenaz mintzo da *Xora*. Izugarritzko beldurra diogu gure aurreko sortzaileen mailan ez egoteari, haien neurria ez emateari. Ene uste apalean, ez dugu beldurrik izan behar sortzeko, ematen dugun heinarekin bizitzen ikasi behar dugu. Gure neurriko etikaren eta moralaren arabera sortu behar dugu”.

“Ametsen bidean” segitu du auto-gidariak, David Lynch-en *Mulholland Drive* filmaren eskizian eta *Xoraren* amets, sekretu eta misterioen xerka. Oihenartarrak, ama eta alaba, ikus-entzun ditugu filmatzen Heletan; *Argizagi ederra* kantari: “Argizagi ederra, argi egidazu. Oraino bide luzean joan beharra nuzu. Gau honetan nahi nuke, maitea kausitu. Haren bortaraino argi egidazu”.

Xoraren Script Suzanne Tatten ohar bat bildu du gidari honek finitzeko: “Zinema erantzun bat bilatzen duen zeregin andana da, erantzuna zinema bera da”. ■

2011ko Gipuzkoako Bertsolari Txapelketa

G·PUNTUA

www.gpuntua.com

QR kodea

